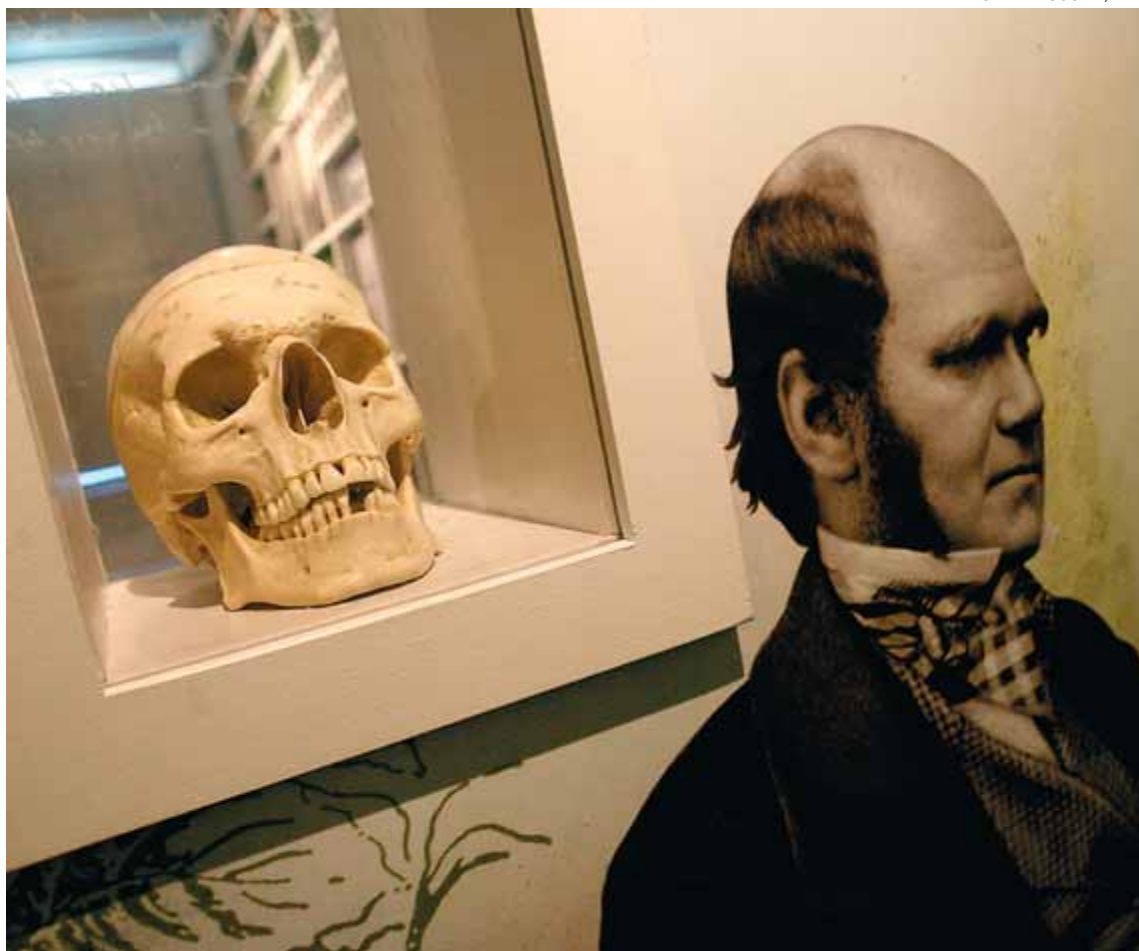

Ciència
David Bueno

Darwin: l'home, la teoria i el mite

Les persones som propenses a crear mites, els quals acaben esdevenint manifestacions culturals que refermen el que som o que voldríem ser, serveixen per explicar d'on venim o d'on ens agradaria venir, i ens ajuden a projectar-nos cap a un hipotètic futur. El 24 de novembre del 1859, ara fa 150 anys, va començar a néixer un d'aquests mites, el de Charles Darwin i la teoria de l'evolució. Tanmateix, l'*home* havia nascut just 50 anys abans, el 12 de febrer de 1809, al si d'una família de metges. També ell va començar la carrera de medicina com volia son pare, però la va abandonar per estudiar teologia i esdevenir clergue, una fita que tampoc va assolir. El 1831 va rebre una invitació per acompanyar el capità Robert Fitz-Roy en un viatge a bord del *Beagle*, i la va acceptar. I amb aquesta invitació va començar a néixer la teoria, o si més no això és el que el mite diu.

Perquè, lluny de ser una gran expedició científica, el viatge del *Beagle* obeïa a propòsits cartogràfics, i Darwin s'hi va embarcar bàsicament per donar conversa al capità. Els únics instruments científics que va pujar a bord van ser una lupa, uns prismàtics, una brúixola i potets amb alcohol per conservar organismes. Amb aquest punt de partida tan simple, però amb una capacitat d'observació i de deducció que han resultat un paradigma de pensament científic contemporani, va capgirar la biologia i la societat per sempre més. Així, durant els 20 anys posteriors al seu viatge, va bastir els fonaments de la teoria de l'evolució mitjançant la selecció natural, que va recolzar amb nombroses observacions i que va plasmar

en la seva obra cabdal, *L'origen de les espècies* -un títol equívoc, perquè el llibre no fa cap esment a com s'originen espècies noves.

Per això, entre el 12 de febrer i el 24 de novembre del 2009, efemèrides del seu naixement i de la publicació de *L'origen de les espècies*, s'ha commemorat l'Any Darwin, durant el qual han eixit molts llibres de i sobre Darwin i la seva obra, alguns dels quals han estat ja objecte de crítica en aquest suplement. Hi ha quatre llibres, però, dels quals no he parlat encara i que val la pena tenir en compte, si volem comprendre plenament el pensament i l'obra de Darwin.

Els quatre llibres 1 x 1

Per començar, *L'origen de les espècies*, que PUV i l'IEC ens presenten en una exquisida edició de gran format amb més de 200 il·lustracions. No és, però, l'obra original, sinó un text adaptat pels científics Juli Peretó i Andrés Moya, de l'Institut Cavanilles de Biodiversitat i Biologia Evolutiva. La seva idea, molt reeixida, ha

estat publicar un text alleugerit al qual s'ha escurçat la diversitat d'exemples, amb l'objectiu de fer-lo molt més accessible als lectors no especialistes. Hi descobrim que l'anàlisi del bec dels pinsans de les Galápagos, que el mite ha situat al bell mig de la teoria, és només una de les nombroses proves que van portar Darwin a proposar la selecció natural com a mecanisme evolutiu. L'edició anglesa triada per fer l'adaptació ha estat la primera. Hi ha qui diu que les darreres edicions són més madures, però tanmateix la primera és la més vívida i audaç, la que presenta el pensament de Darwin d'una manera més original i directa, sense la càrrega afegida que representen les respostes a la pluja de crítiques que va rebre, moltes de les quals, vistes des de la perspectiva actual, tenen un escàs valor i interès. Una edició que ofereix una nova frescor a l'obra mestra de l'evolució.

El segon llibre és l'assaig bibliogràfic *Charles Darwin*, escrit per José María López Piñero, el qual ens ofereix una visió molt ben contextualitzada de la vida de Darwin i de l'ambient científic de la seva època. López Piñero va ser catedràtic d'història de la medicina a la Universitat de València fins al 1998. Ple de cites originals, aquest llibre, fonamentalment acadèmic, comença parlant dels coneixements anteriors a Darwin i de la seva infantesa i formació acadèmica. Després tracta del viatge del *Beagle*, de les dècades d'estudi de les mostres que va recollir i de la gènesi de la teoria de la selecció natural. I finalment incideix en les convulsions científiques que es van produir els anys posteriors a la publicació de *L'origen de les espècies*. Un llibre ideal per situar la gènesi

si de la teoria de l'evolució en el seu context just, i per desmitificar l'home i el seu pensament.

Si amb *L'origen de les espècies* podem conèixer la teoria darwiniana de l'evolució i amb l'assaig *Charles Darwin* el seu context històric i personal, amb *Autobiografia i cartes des del 'Beagle'* ens podem aproximar d'una manera molt més íntima al pensament de Darwin i a la seva gènesi, explicades per ell mateix. Un llibre curiosament editat per Sam Abrams que recull tots els textos memorialístics de Darwin i les revisions que hi va fer, i una selecció de cartes que ens permeten escoltar la seva veu. A més d'escollir els textos, Sam Abrams ha escrit el pròleg i una seixantena de notes aclaridores.

La manipulació de la teoria

I, finalment, a *Darwin y el mono*, Daniel Turbón, catedràtic de biologia animal a la UB, i Carlos Alberto Marmelada, professor d'humanitats a la UIC, ens expliquen com es va gestar el mite i com la teoria de l'evolució va ser manipulada des de bon començament, per desacreditar-la i també per propagar determinades ideologies, com la lluita per la vida i la supervivència dels més aptes aplicades a les relacions socials (l'anomenat darwinisme social). I també ens parlen sobre les idees bàsiques de Darwin sobre l'origen de l'home.

Quatre llibres que ens permetran conèixer qui va ser l'home que es va adonar que la selecció natural és un dels motors de l'evolució, què diu exactament la seva teoria i què en pensava ell mateix de tot plegat. És a dir, quatre llibres que ens permetran entendre com es va gestar el mite, a partir d'un home i la seva teoria.*

L'origen de les espècies

Charles Darwin
Adaptació: Juli Peretó i Andrés Moya
Institut d'Estudis Catalans / Publicacions de la Universitat de València
Barcelona/València, 2009
Preu: 49 euros
Pàgines: 186

1 2 3 4 5

Charles Darwin

José María López Piñero
Publicacions de la Universitat de València
València, 2008
Preu: 25 euros
Pàgines: 264

1 2 3 4 5

Autobiografia i cartes des del 'Beagle'

Charles Darwin
Selecció de textos, notes i pròleg: D. Sam Abrams
Viena
Barcelona, 2009
Preu: 16,50 euros
Pàgines: 160

1 2 3 4 5

Darwin y el mono

Daniel Turbón i Carlos Alberto Marmelada
Sello Editorial
Barcelona, 2009
Preu: 16 euros
Pàgines: 174

1 2 3 4 5

Entre el 12 de febrer i el 24 de novembre s'ha commemorat l'Any Darwin